

Posudek diplomové práce

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
Katedra francouzského jazyka a literatury

Autor diplomové práce: **Bc. Marcela Šmrhová**

Název diplomové práce: **Gender v jazyce literárních postav vybraných francouzských autorů a jeho projevy**

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Müllerová, CSc.

Oponent diplomové práce: Mgr. Kateřina Vychopňová, Ph.D.

Bc. Marcela Šmrhová se ve své diplomové práci zabývá genderovou lingvistikou a jejím uplatňováním v jazyce literárních postav vybraných děl francouzské literatury. V teoretické práci se autorka věnuje představení tezí americké lingvistky Robin Tolman Lakoff, které uvedla ve své knize *Language and Woman's Place* (1975), jejímu pohledu na “ženský” a “mužský” jazyk, přičemž se zaměřuje na typické prvky obou zmíněných, a to z pohledu lexikálního (adjektiva, intenzifikující výrazy), gramatického (tázací dovětky a rozkazovací věty) a fonetického (intonace), přičemž zkoumá, zda teorie, kterou Lakoff popsala v anglickém jazyce a z pohledu angličtiny, platí i pro jazyk český a francouzský. Lakoff postavila svou teorii na mluveném projevu hodnoceném introspektivní, intuitivní metodou, kdežto M. Šmrhová se snaží teorii ověřit na základě psaného textu a “objektivního” vyhodnocení dat.

Druhá část práce je věnována praktickému rozboru výše zmíněných prostředků ženského jazyka, pro něž si autorka zvolila ukázky z knihy *Mandaríni* Simone de Beauvoir a *Paní Bovaryová* Gustava Flauberta, a na nichž ověřuje a prokazuje platnost (či neplatnost) některých tezí Lakoff.

Cíle práce, stejně jako její výchozí hypotézy jsou jasně formulované. Přestože je práce vystavěna na teorii a tvrzení pouze jedné autorky, není text příliš popisný, a to díky propojení již zmíněné teorie a četných praktických ukázek z českého a francouzského jazyka, které M. Šmrhová pro srovnání vhodně uvádí. Také formální náležitosti práce jsou v souladu s kritérii na tento typ práce kladenými, jazyk práce je jasný a čtivý. Z tohoto pohledu by se dalo textu vyčíst jen pár drobností typu: nejednotné zarovnání textu (občas zarovnan do bloku, občas k levému okraji), nejednotné řádkování, chybějící iniciály osoby, která překládala citace z anglického či francouzského jazyka (předpokládám MŠ), občasné chyby, překlepy, chybějící interpunkce, mezery, nesjednocený zápis apostrofů, atd.). Tyto drobné nedostatky však obsahovou hodnotu textu nijak nesnižují.

Diplomovou práci M. Šmrhové hodnotím tedy jako velmi přínosnou a originální, nicméně při její četbě vyvstává řada otázek spojených jak s částí teoretickou, tak praktickou.

Co se týče části teoretické nemůže čtenáři uniknout zejména fakt, že mnohá tvrzení, které autorka práce uvádí a z teorie Lakoff přebírá, již dnes nejsou, díky vývoji společnosti a z důvodu ženské “emancipace”, zcela platné: např. pojetí svatby a pohled na nevdanou ženu (str. 16); tvrzení, že je žena vždy spojována s mužem a jestliže se nevdá, je společensky zavržena (str. 18); či postavení ženy přes manžela (str. 39) mi v dnešní době připadají již přežitá (tedy alespoň co se našeho středoevropského životního prostoru týče). Jisté úskalí vidím také v tom, že M. Šmrhová srovnává výrazy a tvrzení, které Lakoff vyřkla (napsala) v roce 1975 a srovnává je se svými úvahami,

tedy úvahami “moderní” ženy žijící na počátku 21. století. Stálo by za zamyšlení, zda by pro některá tvrzení a závěry neměla autorka zvolit referenta staršího věku, který v roce 1975 žil a byl by tedy schopen některé aspekty lépe vyhodnotit (viz. například str. 27: autorka uvádí slova, která jsou podle Lakoff součástí “ženského” jazyka, která jsou však už dnes jinak konotována, než v době vydání knihy Lakoff. M. Šmrhová se k možnému zastarání některých aspektů teorie vyjadřuje (str. 21, 36), nezaujímá však žádné jasnější stanovisko.

V praktické části práce se většina kritérií výběru daných textů zdá správná a vhodná, přesto však vyvstává řada otázek k zamyšlení:

- autorka nijak neřeší, že jeden text napsal muž a druhý žena, zamýšlí se pouze nad vhodností a srovnatelností jejich postav. Nemohlo se však promítnout pohlaví autorů textů i do jazyka jejich postav? Může Maupassant, jako muž, napsat vyloženě ženský dialog a naopak?
- Ema Bovaryová je představitelka ženské role, ženského jazyka, ale Henri Perron je podle autorky také zženštělý, tedy představitel spíše ženského archetypu. Role v díle *Mandaríni* jsou v důsledku toho spíše obrácené. Neovlivňuje tento fakt srovnání obou textů?
- autorka často řeší a srovnává počet replik jednotlivých postav, zda je vyrovnaný či nikoliv, a podle toho usuzuje na platnost či neplatnost teorie Lakoff. Otázka však zní: je např. prostor, který je věnován každé z postav v daném úseku knihy vyrovnaný? Dá se tedy srovnávat jen počet daných replik?
- M. Šmrhová přeložila knihu Lakoff jako *La langue et l'espace des femmes* (str. 71). Nestálo by za úvahu mluvit spíše o “le langage”? Totéž pak u anglického slova “place” (přeloženo jako “espace”). Neměla sama Lakoff na mysli spíše “place”, tedy “místo”, než “prostor”?

Z otázek, které bych ráda Bc. Marcela Šmrhové položila při obhajobě, uvádím:

- Na str. 35 autorka zmiňuje důležitost “smyslu pro rovnoprávnost”, který by měli učitelé ve svých žácích posilovat. Otázka však zní: má “smysl pro rovnoprávnost” opravdu co do činění s genderově “korektní” mluvou? A lze to děti vůbec naučit? Jak by to tedy prakticky mělo dle autorky ve výuce vypadat? A proč vlastně? Měly by se rozdíly mezi mužským a ženským jazykem stírat? Není to na škodu? Není zbytečné ztratit na “ženskosti” nebo “mužnosti” přejímáním jazyka druhého pohlaví? Dále v textu (str. 69) totiž autorka uvádí (s čímž se zcela ztotožňuji), že “jazyk je součástí naší identity”. Proč by tedy ženy měly “uměle” přebírat mužský jazyk?
- Autorka vyslovuje názor, že by měl existovat jen jeden způsob, jak oslovovat (titulovat) ženu (str. 18). Ráda bych znala její názor na zrušení francouzského oslovení “mademoiselle”?
- Autorka v bibliografii uvádí obě vydání knihy Lakoff, první z roku 1975, druhé (nebo snad poslední?) z roku 2004. Zajímalo by mě, v čem se obě vydání knihy liší. Jsou obě verze totožné? Nebo došlo k jistému posunu v tom, jak sama Lakoff na svou teorii nahlíží?

Práci Bc. Marcely Šmrhové doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 28. 8. 2014

Mgr. Kateřina Vychopňová, Ph.D.
podpis